

Pericopa Ree - Sclavul evreu - Eved Ivri עבד עברי [anul 5779]

Ce este al șaptelea an?

În pericopa noastră apare porunca, destul de criptică la prima privire, dar cât se poate de explicită până la urmă, prin intermediul căreia se clarifică un important aspect al condiției sclavului evreu: „La sfârșitul fiecărei serii de șapte ani să faci o eliberare *șmita* שמיטה” (Deuteronom 15:1). Această poruncă *mițva* מצווה este foarte apropiată în structura ei exterioară, ca și în esența ei interioară, de binecunoscuta *mițva* de Șabat, care glăsuiește: așa cum după cele șase zile de lucru vine Șabatul, tot așa, după șase ani de lucrare a pământului, vine anul al șaptelea. Acest al șaptelea an este cel considerat în conformitate cu porunca de mai sus drept *anul de șmita*, (de eliberare).

Așa cum afirmă paragraful anterior, rezultă că imediat după porunca *de an de șmita* pentru pământ și eliberare pentru împrumuturi, apare în pericopă o altă poruncă și anume cea în care este vorba despre șase ani de muncă care se termină cu al șaptelea an, și anume „*mițva în favoarea sclavului evreu*”: Ce prevede această *mițva*? Să citim din Deuteronom: „Dacă fratele tău evreu sau evreică se va vinde ție și îți va lucra șase ani, în anul al șaptelea îl vei trimite liber de la tine” (Deuteronom 15:12). Midrașul Șmot Raba cap. 30 ne explică relația între *mițvat* Șabat (poruncile de a șaptea zi) și legea sclavului evreu: „Hakadoș Baruch Hu a spus: „precum eu am creat lumea în 6 zile și m-am odihnit în a șaptea, așa se va proceda și cu tine și vei ieși în libertate în al șaptelea an”.

Când este al șaptelea an?

Dar mai rămâne o întrebare nerezolvată și anume: care este legătura dintre anul eliberării și anul de *șmita* (odihna pământurilor)? Oare acest al șaptelea an trebuie să fie identic cu anul de *șmita* sau poate fi orice an la voia întâmplării? Această întrebare o găsim formulată deja chiar în Tanach, așa cum, spre exemplu, găsim scris de către profetul Iermiyahu/Ieremia în 34:8-12: „Cuvântul care a fost spre Iermiyahu/Ieremia după ce regele Țidkiyahu/Zedechia încheiase un legământ cu tot poporul din Ierusalim că le va proclama libertatea. Fiecare își va trimite liber sclavul său sau sclava sa, evreu sau evreică, ca să nu lucreze la un evreu care este fratele lui. Și toate căpeteniile și tot poporul care intrase în acest legământ au înțeleas ca fiecare dintre aceștia să lase apoi liberi pe sclavul lui și pe sclava lui ca să nu mai lucreze la ei, iar ei au ascultat și le-au dat drumul. Dar după aceea s-au răzgândit și i-au adus înapoi pe sclavii și pe sclavele pe care-i trimiseseră liberi, supunându-i din nou ca sclavi și sclave”!

Aici se vede clar că anul eliberării nu are legătură cu anul de *șmita*.

Întrebarea care se pune este cum s-a petrecut neînțelegerea de a cupla anul de eliberare a sclavilor cu anul de *șmita*, de „odihnă” a solului? O explicație interesantă are unul din Baalei Hatsofot (înțelepții care au scris adăugări

la Talmud numite Tosfot, sec. 12-13), Rabi Iosef din Orleans (Franța sec. 13) care spune: „Al șaptelea an, în care nu se ară și nu se însămânțează, nu se seceră și nu se culege, nu prea are nevoie de muncă”. După cum vedem, în anul de *șmita* nu se lucrează pământul și, ca atare, stăpânul nu are nevoie de sclavi. Din cauza aceasta, conform acestei interpretări, sclavul va fi lăsat liber în anul de *șmita* și se va întoarce pe urmă să-și continue munca.

Profetul Ieremia, pe de altă parte, în cap. 34 versetele 15-17 îi mustră pe bogați pentru această interpretare a poruncii și le cere să-i lase liberi fără să-i înapoieze. Și Rambam (Maimonides) decide la fel, adică anul eliberării nu are nici o legătură cu anul de *șmita*: „Ți-a fost vândut (sclavul), în consecință el va lucra șase ani începând cu ziua vânzării, iar la începutul celui de al șaptelea an va ieși liber. Dacă anul de *șmita* cade în această perioadă, va lucra și în acest an”.

Cu ce iese în libertate? Ce i se întâmplă dacă vrea să rămână?

Nu numai că stăpânul este obligat să-l elibereze, dar din cele scrise în pericopa noastră stăpânul trebuie să-i dea o sumă de bani sau bunuri în funcție de valoarea banilor în momentul în care îl eliberează. Asta, ca să-i faciliteze cât mai mult tranziția bruscă de la robie în libertate: „Și când îl vei trimite liber de la tine, nu îl vei trimite cu mâna goală. Îi vei dăruia din turmele tale și din aria ta și din podgoria ta, cu care te-ai binecuvântat Adonai Elohim și pe care îi vei da” (Deuteronom 15:13-14). Argumentul este și aici ca și la Șabat: „Și vei ține minte că ai fost rob în țara Egiptului și Adonai Elohecha te-a răscumpărat, de aceea Eu îți poruncesc lucrul acesta astăzi” (verset 15). Spre deosebire de celelalte neamuri, relațiile stăpân-sclav depind de poruncă divină. Din această cauză *Halacha* caută să apere drepturile sclavului în felul următor: sclavul poate să ceară să nu se elibereze: „Și dacă îți va zice (sclavul) că nu va ieși de la tine fiindcă te iubește pe tine și casa ta pentru că îi este bine la tine, vei lua o sulă și vei străpunge urechea lui pe ușă și îți va rămâne sclav pentru totdeauna, la fel îi vei face și sclavei tale” (Deuteronom 15:16-17).

Sclavul care iubește casa stăpânului și pe care nu îl interesează libertatea este străpuns în ureche și rămâne sclav pentru totdeauna. Cine alege să rămână sclav pe viață nu este văzut neapărat într-un mod negativ în pericopa noastră. Nu aceeași este atitudinea în cartea VaYikra/Levitic (25:39-42): „Și dacă fratele tău va săraci lângă tine și se va vinde ție, el nu va lucra o muncă de sclav, ci el va fi la tine ca un salariat, ca un rezident. Va lucra la tine până în anul de Jubileu (anul 50-lea) și va ieși (atunci) de la tine, el și copiii lui cu el și se va întoarce la familia sa și la proprietatea sa. Pentru că ei sunt robii Mei pe care i-am scos din țara Egiptului. Ei nu se vor vinde la vânzarea de sclavi”. Mai vedem aici un lucru interesant, și anume că în cartea VaYikra/Levitic chiar și sclavia pe viață este limitată până în anul de Jubileu.

Să vedem ce spun Hazal, înțelepții în Talmud (Kidușin 22:b). Raban Iohan Ben Zakai când interpretează această poruncă se întreabă de ce dintre toate părțile corpului a fost aleasă urechea. Hakadoș Baruch Hu îi răspunde mândros că „urechea a fost cea care m-a auzit pe Mine, atunci când pe Muntele Sinai v-am spus că voi sunteți robii mei și nu sunteți robii robilor mei. Când omul acesta va merge să-și achiziționeze un stăpân, va fi străpuns (în ureche)”. În continuare, Talmudul mai adaugă un midraș în numele lui Rabi Șim'on Bar Rabi, care spune: „Cu ce diferă ușa și mezuză de restul obiectelor din casă? Hakadoș Baruch Hu răspunde: ușa și mezuză au fost martore în Egipt când am „săltat” peste ușorii ușilor și peste mezuzot celor înrobiți și am spus, de asemenea, că Bnei Israel sunt robii mei și nu sunt robii robilor și i-am scos din robie în libertate. După aceea, dacă se duce acesta și își achiziționează un stăpân, va fi străpuns de el”. Noi vedem aici că fiecare din cei doi înțelepți atribuie spusele Domnului altei perioade: Raban Iohan la momentul - Muntele Sinai, iar Rabi Șim'on la momentul ieșirii din Egipt. Acest al doilea midraș se bazează pe cele spuse în fragmentul de mai sus din Levitic, care vede în ieșirea din Egipt nu numai trecerea de la robie la libertate, ci și o schimbare de stăpâni, adică transformarea fugarilor din robii lui Faraon în robii Domnului. De aici reiese clar de ce sclavul evreu este văzut ca salariat, „ca simplu rezident în virtutea unor clauze profesionale acceptate liber.” De aceea, stăpânului îi este interzis să-l silească să muncească.

Pe de altă parte, Raban Iohan Ben Zakai vede în străpungerea urechii o pedeapsă dată unei persoane care a ales să schimbe dependența sa față de Kados Baruch Hu cu o sclavie la niște persoane fizice. Diferența între supunerea față de o persoană în carne și oase și primirea jugului lui HAȘEM constă și în faptul că sclavii sunt eliberați de „*mitzvot* de care depind pentru o anumită perioadă de timp”. Cu alte cuvinte, numai un om liber poate

să accepte să primească să poarte jugul Domnului, adică să fie credincios. După Midraș Raba (*cap.10*) un om nu poate fi liber decât dacă a acceptat să poarte jugul lui HAŞEM. [Cu alte cuvinte îndeplinirea de mişvot dovedeşte că el nu este slugă la nimeni, ci este liber.](#)